

## Οι αρετές του συνετού ηγεμόνα κατά τον Μέγα Φώτιο (Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=175163>]

Σύμφωνα με το Μ. Φώτιο η αγάπη δεν συνυπάρχει με το φόβο. Όσοι αγαπούν δεν έχουν καθόλου δέος και όσοι φοβούνται δεν θέλουν να αγαπούν. Πρέπει κανείς να είναι έτοιμος να αγαπά τους αρίστους, αφού σε αυτούς δεν χρειάζεται φόβος. Τους άλλους πρέπει να τους εκφοβίζει για να απέχουν από τα φαύλα. Θα φοβηθούν χωρίς μίσος αν τιμωρεί χωρίς οργή, αλλά σαν πατέρας που παιδαγωγεί.

Σχετικά με τον όρκο, σημειώνει ότι δεν πρέπει κάποιος να ορκίζεται, καθώς αυτό δεν είναι γνώρισμα καλού χαρακτήρα. Ο αυθάδης όρκος φέρει πρόχειρη την επιορκία. Άλλωστε γενικά η ορκωμοσία δεν δείχνει ήθος κόσμιο ούτε φρόνημα ευγενές. Ο αξιοπρεπής και μεγαλόψυχος άνδρας θα ντραπεί να επιβεβαιώσει με όρκο την πιστότητα των λόγων του.

Σύμφωνα με το μέγα Φώτιο ένας συνετός ηγεμόνας θα καταφέρει οι υπήκοοί του να τον φοβούνται, αλλά να μη τον μισούν. Αυτό θα το επιτύχει αν δεν τους τιμωρεί

με οργή και δεν ευχαριστιέται με την τιμωρία τους. Επίσης, οφείλει κανείς να θυμάται τις ευεργεσίες που του έχουν κάνει, αλλά αυτές που έκανε αυτός να τις ξεχνάει, γιατί έτσι θα είναι μεγαλόψυχος. Δεν πρέπει να εξαπατά όσους τον έχουν εμπιστευτεί, ακόμα κι αν είναι εχθροί του.



Σύμφωνα με το Μέγα Φώτιο, το άριστο για τον άνθρωπο είναι να μην αστοχήσει και να μην ξεπέσει από την ορθή κρίση. Γνώρισμα του συνετού ανθρώπου είναι όταν πέσει, να σηκωθεί γρήγορα και να χρησιμοποιήσει το πταίσμα για να μην πέσει πάλι σε παράπτωμα. Γνώρισμα της τέλει αρετής του άρχοντα είναι να μη ντρέπεται μόνο για το αν θα αμαρτάνει το πλήθος, αλλά και για τον εαυτό του πριν από το πλήθος.

Επιπλέον ο ηγεμόνας, σύμφωνα με το Φώτιο, πρέπει να είναι εγκρατής. Η αγαμία θεωρείται κατόρθωμα θεϊκό. Η μονογαμία είναι έργο της ανθρώπινης φύσης για τη διαδοχή του γένους, συμβάλλει σε μια ζωή ήρεμη και γεμάτη από αγάπη και σε μια ευνομούμενη πολιτεία. Είναι ντροπή για όποιον είναι αρχηγός και δεσπότης ανδρών να φανεί ηττημένος από γυναίκες και δούλος ηδονών. Αν όμως συζεί με τη γυναίκα που νομίμως απέκτησε, τότε δεν αμαρτάνει. Το κάλλος των σωμάτων ελκύει τον οφθαλμό και υποδουλώνει το λογισμό. Όταν το κακό ενσκήψει στους λογισμούς, κυριαρχεί το πάθος και είναι δύσκολο να απαλλαγεί κανείς από αυτό. Η πολυγαμία είναι κάτι αισχρό, γνώρισμα της ακολασίας. Κάθε άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει τις αιτίες των παθών.

Ο ηγεμόνας τους ανθρώπους δεν πρέπει να τους φέρνει σε απόγνωση. Τον εαυτό του οφείλει όμως να τον υποβάλλει σε εκούσιες ταλαιπωρίες, για να μπορεί να αντέξει τις ακούσιες που θα εμφανιστούν. Επίσης πρέπει να αποφεύγει κανείς τις απερίσκεπτες κουβέντες για να μην προσβάλλει και στενοχωρήσει τους άλλους. Η ακοή και η γλώσσα πρέπει να απέχουν από κάθε αισχρολογία. Στους ελεύθερους ανθρώπους η ύβρις με λόγια δεν παραλλάσσει πολύ από τις πληγές και τις μάστιγες. Πρέπει οι άνθρωποι να συγκρατούν την αυθάδεια που υπάρχει στα λόγια τους, διότι η αυθάδεια φέρνει μεγάλες ζημιές. Κάθε φρόνιμος άνθρωπος πρέπει να αποφεύγει τα ανόητα λόγια ή αστεία και περισσότερο ο άρχοντας επειδή και χυδαίο είναι και τον καταντά να καταφρονείται περισσότερο όταν χαριεντίζεται. Επίσης όσα ευχαριστιέται κανείς να ακούει, δεν ντρέπεται και να τα λέει. Όσα δεν ντρέπεται να λέει, δεν θα ντραπεί και να τα κάνει. Έτσι διαφθείρεται βαθμιαία το ανθρώπινο ήθος. Οι αστεϊσμοί είναι συνεπώς μία χυδαία πράξη.

Σύμφωνα με τον Πατριάρχη, οι συνετοί άνθρωποι δεν περηφανεύονται, αλλά είναι μετριοπαθείς. Οι σώφρονες και σοβαροί άνθρωποι όταν επιτυγχάνουν κάτι, δεν γίνονται υπερόπτες, αλλά είναι μετρίοφρονες και καταπραΰνουν το πάθος των φθονερών. Όταν αποτυγχάνουν, δεν απογοητεύονται τελείως και δεν καταλαμβάνονται από αθυμία, διότι γνωρίζουν ότι τα ανθρώπινα τρέπονται και προς τις δύο αντίθετες κατευθύνσεις, είναι άστατα και αβέβαια. Τα λάθη τους τα αντιμετωπίζουν με θάρρος. Γνωρίζουν πως η ζωή είναι αβέβαιη. Η περηφάνια είναι ανοησία, κενοδοξία και χυδαιότητα. Την αιτία για όσα καλά συμβαίνουν στη ζωή τους οι άνθρωποι πρέπει να την αποδίδουν στο Θεό. Έτσι δε θα γίνουν ματαιόδοξοι. Για όσες επιτυχίες έχει κάποιος στον ιδιωτικό βίο ή στο δημόσιο βίο της πολιτείας, πρέπει να αποδίδει την αιτία στον Θεό. Έτσι θα τον έχει σε μεγαλύτερο βαθμό βοηθό και θα φανεί θεοφιλής, δεν θα παρουσιάσει τον εαυτό του αλαζονικό.

Ο Φώτιος αναφέρει ότι έναν άρχοντα δεν πρέπει να τον νικούν οι ηδονές, αλλά οφείλει να είναι υπόδειγμα σωφροσύνης. Οι άνθρωποι πρέπει να τον σέβονται και να τον θαυμάζουν. Πρέπει να είναι πράος και να αναζητά το δίκαιο. Να αποτελεί πρότυπο αρετής και ευσέβειας για όλες τις γενιές των ανθρώπων. Οφείλει να περιφρονεί τον πλούτο και να βοηθά τους φτωχούς. Ο Μέγας Φώτιος αναφέρει ότι ο άρχοντας χρειάζεται πολλή καλοκαγαθία και κοσμιότητα στα ήθη και τις άλλες εκδηλώσεις. Γι' αυτό αναφέρει «εξουσία άνδρα δείκνυσι» και ότι όπως ο χρυσός δοκιμάζεται στα πέτρινα ακόνια, έτσι και ο ανθρώπινος νους εξετάζεται με τις ενέργειες των αρχόντων και τις σκέψεις των αρχομένων.

Ο Πατριάρχης Φώτιος συμβουλεύει όσα από τα μυστικά αυξάνουν την αρετή, να

τα γνωστοποιεί κανείς στους φίλους του. Όσα όμως εκφραλίζουν τη γνώμη, ούτε ο ίδιος να τα εκτελεί ούτε στους φίλους να τα κοινοποιεί. Το φαύλο μυστικό απομακρύνει γρήγορα από την αγάπη. Όταν δημοσιοποιηθεί προκαλεί βαριά βλάβη και σε διαθέτει δυσμενώς προς αυτόν που το διέδωσε. Το χρηστό όμως μυστικό και τον συμμεριζόμενο θα συγκρατήσει από τη διάσπαση της φιλίας, αλλά και αυτόν τον ίδιο αν παραφερθεί σε κάτι, θα τον πείσει να αναλάβει χωρίς δυσαρέσκεια πάλι την προς αυτόν συναναστροφή και φιλική σχέση. Πάντοτε λοιπόν πρέπει κανείς να επαινεί τους φίλους του και ιδιαίτερα τους απόντες ενώπιων των παρόντων. Έτσι και το κακό της κολακείας αποφεύγει κανείς και στους φίλους παρουσιάζεται ευάρεστος, καθώς διαβεβαιώνει τους παρόντες ότι είναι τέτοιας διαθέσεως. Έτσι, ο ηγεμόνας, σύμφωνα με τον Πατριάρχη Φώτιο, δεν διακρίνεται μόνο από τις χριστιανικές του αρετές που είναι η ευσέβεια, η αγάπη, η καλοσύνη και η δικαιοσύνη, αλλά και από «κοσμικές» αρετές, όπως η σύνεση, η μεγαλοψυχία, η μετριοπάθεια, η ευθυκρισία, ακόμη και η εξυπνάδα, η ευταξία και η ευελιξία.

*(συνεχίζεται)*